

Пропозиції
до проекту Закону України
«Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України
та Господарського процесуального кодексу України щодо доповнення
видів забезпечення позову письмовим зобов'язанням»
*(реєстр. № 9321 від 25.05.2023 р.)**

Згідно з пояснювальною запискою проектом Закону пропонується: «доповнити Цивільний та Господарський процесуальні кодекси України новим видом (заходом) забезпечення позову – письмовим зобов'язанням відповідача (під розпис) утриматись від вчинення дій щодо предмета спору, майна та (або) грошових коштів, що йому належать», який «може бути використаний в якості альтернативної можливості до такого виду запобіжного заходу, як накладення арешту на майно та грошові кошти».

Забезпечення позову, по суті, є обмеженням суб'єктивних прав, свобод та інтересів відповідача або пов'язаних із ним інших осіб в інтересах забезпечення реалізації в майбутньому актів правосуддя і задоволення вимог позивача (заявника). Метою забезпечення позову є вжиття судом заходів щодо охорони матеріально-правових інтересів позивача від можливих недобросовісних дій з боку відповідача з тим, щоб забезпечити позивачу реальне та ефективне виконання судового рішення, якщо воно буде прийняте на користь позивача, у тому числі задля попередження потенційних труднощів надалі у виконанні такого рішення.

Регулювання підстав і порядку забезпечення позову здійснюється в інтересах не лише позивача, а й інших осіб – учасників провадження, суспільства, держави в цілому з дотриманням критеріїв пропорційності (абзаци шостий, сьомий підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 16 червня 2011 року № 5-рп/2011).

Відповідно до статті 149 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) та статті 136 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) суд за заявою учасника справи має право вжити заходів забезпечення позову. Забезпечення позову допускається як до пред'явлення позову, так і на будь-якій стадії розгляду справи, якщо невжиття таких заходів може суттєво ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист, або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся або має намір звернутися до суду, а також з інших підстав, визначених законом.

Попри те, що розширення переліку видів (заходів) забезпечення позову може сприяти захисту прав інтересів як позивача, так і відповідача, правовий аналіз законопроекту дозволяє висловити такі міркування.

1. На нашу думку, положення законопроекту створюють ризик дотримання вимог принципу правової визначеності щодо розмежування «письмового зобов'язання відповідача (під розпис) утриматись від вчинення дій щодо предмета спору, майна та (або) грошових коштів, що йому належать» та вже закріплених видів (заходів) забезпечення позову, насамперед,

«заборони вчиняти певні дії» (пункт 2 частини першої статті 150 ЦПК України) та, відповідно, «заборони відповідачу вчиняти певні дії» (пункт 2 частини першої статті 137 ГПК України). Адже ані текст проекту, ані пояснювальна записка не містять достатньо ознак, які б дали можливість розмежувати ці види (заходи) забезпечення позову за змістом чи порядком їх застосування.

2. Крім того, виникають сумніви стосовно дотримання положеннями проекту вимог принципу правової визначеності в частині поширення на пропонуваній вид (захід) забезпечення позову («письмове зобов'язання відповідача (під розпис) утриматись від вчинення дій щодо предмета спору, майна та (або) грошових коштів, що йому належать») положень, що встановлюють випадки, в яких не допускається забезпечення позову (частини четверта – дванадцята статті 150 ЦПК України, частини п'ята – дванадцята статті 137 ГПК України). Адже при буквальному тлумаченні «письмове зобов'язання» не охоплюється жодним із цих випадків.

3. Пропозиція доповнити частиною тринадцятою статтю 150 ЦПК України та, відповідно, частиною п'ятнадцятою статтю 137 ГПК України також створює ризик порушення вимог принципу правової визначеності. Зокрема, у цих частинах пропонується передбачити, що під час застосування забезпечення позову у виді письмового зобов'язання відповідача відповідач письмово під розпис повідомляється про покладені на нього обов'язки та йому роз'яснюється, що в разі їх невиконання до предмета спору, майна та (або) грошових коштів, що йому належать, може бути застосовано більш жорсткий вид (захід) забезпечення позову.

Насамперед, є незрозумілим, чому саме ці статті пропонується доповнити вказаним положенням, адже за своїм змістом вони встановлюють види (заходи) забезпечення позову та випадки, в яких не допускається забезпечення позову. Натомість, розгляд заяви про забезпечення позову, прийняття судового рішення з цього приводу регламентуються статтею 153 ЦПК України та, відповідно, статтею 140 ГПК України.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*